

Görömbei András: A magyar irodalom rövid története. Helsinki 1992., 205 old.

Bevallom, vegyes érzelmekkel vettem a kezembe ezt a könyvet, amely alig kétszáz oldalon kíván rövid áttekintést nyújtani „a magyar irodalommal most ismerkedő finn olvasónak”. Talán tágíthatjuk is a kört: a magyar nyelven, magyarul tanuló külföldi diákoknak is.

Az a diák, aki már képes arra, hogy magyarul olvasson, a magyar nyelvű irodalomtörténetek gazdag tárházából válogathat: ha nem a több ezer oldalnyi akadémiai irodalomtörténetből akar tájékozódni, akkor Szerb Antal csodálatosan személyes, szellemes vázlatához nyúlhat, vagy a - szerkesztésmódjukra nézve - valahol a kettő között elhelyezkedő más művekből meríthet. Sőt, az sincs kizárva, hogy ezt már meg is tette. (És ha komolyan akarja tanulmányozni a magyar kultúrát, erre ösztönözni is kell.)

Aki viszont éppen csak elkezdett tanulni magyarul, az valószínűleg az anyanyelvén, vagy valamelyik világnyelven hozzáférhető könyvben keres útbaigazítást. Ezek azonban többnyire régebbi művek, tehát nem tartalmazzák a legújabb eseményeket, bár kétségkívül nyújtanak tájékoztatást

Milyen olvasóközönségnek és hogyan válhat hasznára ez a bátor vállalkozás, ez a „rövid történet”? Véleményem szerint akkor hasznos és pl. az egyetemi oktatásban akkor alkalmazható, ha magyar nyelvű *tankönyv*nek tekintjük, alapvető adattárnak és egyben olyan olvasókönyvnek, amelyből elsajátítható, hogyan lehet magyarul irodalomról, irodalomtörténetről beszélni, milyen kifejezésekkel lehet irodalmi műveket elemezni, hogy lehet egyes korszakok sajátosságait tömören összefoglalni. És erre feltétlenül alkalmas a könyv.

Felépítése világos, a nagy kultúrtörténeti ill. történeti korszakokból indul ki, vagyis a nem közép-európai olvasó számára is könnyen érthető. Egyszerű mondatokban foglalja össze a lényeget, bár a fejezetek előrehaladtával, főleg a történelmi háttér tárgyalásánál nem mindig marad meg az olyan egyszerű szintaktikai megoldásoknál, mint az elején. Ez veszélyes vállalkozás ott, ahol nem specifikusan magyar jelenségekről kell szólni olyan olvasókhöz, akik ezekről (pl. a reneszánszról, a humanizmusról) már részletesebb tudással rendelkeznek, ill. ott, ahol a legújabbkori történelmi eseményeket nyelviileg s így tartalmilag is nagyon egyszerűen kell megmagyarázni. A szerző vállalta ezt a nem lebecsülendő kockázatot, s legtöbbször jól oldotta meg a feladatot.

Természetesen minden bekezdésnek bőszeges irodalma van, annak ismertetése és feldolgozása azonban egy, a könyvre építkező szeminárium programja lehet.

Görömbei András mindenekelőtt az alapvető tudnivalókat igyekezett össze-foglalni. E szándékát a szedés módja is támogatja. Vastag betűvel emelték ki a szerzők neveit, kurzívan a műveket, ritkítottan a fogalmakat, kulcsszavakat.

Közelebről megvizsgálva az egyes fejezeteket, persze vita tárgya lehet az, vajon a régi magyar irodalomról nem lehetett, nem kellett volna-e részletesebben írni. A 18. század végéig terjedő szakasz az egész könyvnek mindössze egynolcad részét teszi ki. Ha azonban elfogadjuk azt, hogy a szerző „első bepillantást” akar nyújtani, hogy az itt közvetített tudás (és szakszókins) birtokában a diák majd más monográfiákat is forgathat, és hogy éppen a magyar irodalomról áll talán a legkevesebb összegzés a rendelkezésére - akkor ez olyan kompromisszum, amit csak helyeselni lehet.

Mindez vonatkozik a bemutatott írók kiválasztására is. Különösen üdvözlendő, hogy Görömbei a 45 utáni irodalomról írva kitér a határon túli magyar irodalomra is: ábrázolja a nyugati magyar irodalomnak legalábbis az általános helyzetét, és bemutat néhányat a nem Magyarországon élő írók közül is.

A mű hiányosságait inkább a technikai oldalon látom. A szedés ugyan erősíti a mű tankönyv és kézikönyv jellegét, könnyíti a tájékozódást, de ezt túlságosan is mértéktartóan teszi. Határozottabb vizuális felosztás, a lapszélek jobb kihasználása célszerűbb lett volna. És amit nagyon hiányolok: egy névmutató. Erre mindenképpen szükség lett volna, hiszen nem minden író szerepel külön fejezetcímként, és egy ilyen tankönyv közkedveltségét és használhatóságát csak fokozhatta volna e további pár lap.

Összegezve: a magyar irodalmat magyarul, igényesen tanuló külföldiek számára kézikönyv gyanánt igen hasznos lehet a magyar irodalomnak e „rövid története”. Van esély arra, hogy ösztönzést nyújt a tárgyalt irodalom olvasására.

Juliane Brandt